Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
NICHOLAS EMILIOU
esitatud 2. veebruaril 2023 [1]

Kohtuasi C-543/21

Verband Sozialer Wettbewerb eV
versus
famila-Handelsmarkt Kiel GmbH & Co. KG

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus))

Eelotsusetaotlus – Müügihind – Pandipakendis müüdavad joogid ja jogurtid – Riiklikud õigusaktid, mille kohaselt peavad kauplejad näitama toote ja pakendi hinda eraldi ning on keelatud näidata kogusummat

I. Sissejuhatus

1. Kui ostate joogivett, mida müüakse tagastatavas pudelis hinnaga, mis on näiteks „1 euro + 0,25 eurot tagatisraha“ ja millest 25sendine tagatisraha pudeli tagastamisel tagastatakse, siis kui palju see joogivesi teile tegelikult maksma läheb?

2. Lühidalt öeldes ongi see käesoleva kohtuasja keskne küsimus.

3. Verband Sozialer Wettbewerb eV (edaspidi „hageja“) on seisukohal, et famila-Handelsmarkt Kiel GmbH & Co. KG (edaspidi „kostja“) ei tegutsenud seaduslikult, kui märkis pandipakendis müüdavate jookide ja jogurtite hinnaks summa, mis *ei* sisaldanud panti (mille summa oli reklaamis küll nimetatud, kuid eraldi). Hageja nõudis kostja suhtes keelava kohtumääruse tegemist ja hoiatuskulude hüvitamist.

4. See nõue rahuldati esimeses kohtuastmes, kuid apellatsiooniastmes mitte. Eelotsusetaotluse esitanud kohus, Bundesgerichtshof (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus), kelle poole on pöördutud kassatsioonkaebusega, ei ole kindel, kuidas tuleks tõlgendada direktiivi 98/6/EÜ [2] artikli 2 punktis a mainitud müügihinda, ja täpsemalt, kas see sisaldab nende tagastatavate pudelite või purkide hinda, milles jooke ja jogurteid müüakse. Eelotsusetaotluse esitanud kohus tahab teada, et kui tagatisraha tuleb käsitada müügihinna osana, siis kas riiklikke õigusakte, mille kohaselt on kogusumma (toote ja pakendi koondhind) näitamine keelatud, võib käsitada sätetena, mis on tarbijate teavitamise ja hindade võrdlemise seisukohast direktiivi 98/6 artikli 10 mõistes

[1] Algkeel: inglise.

[2] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 1998. aasta direktiiv tarbijakaitse kohta tarbijatele pakutavate toodete hindade avaldamisel (EÜT 1998, L 80, lk 27; ELT eriväljaanne 15/04, lk 32).

soodsamad. Eelotsusetaotluse esitanud kohus tahaks sisuliselt teada, et kui see on nii, siis kas selline säte tekitab olukorra, kus tarbijad jäetakse ilma olulisest teabest (koondsumma), mistõttu välistab selle sätte igal juhul direktiivi 2005/29/EÜ[3] kohane täielik ühtlustamine.

II. Õiguslik raamistik

A. Liidu õigus

5. Direktiivi 98/6 eesmärk on selle artikli 1 kohaselt „sätestada ettevõtjate poolt tarbijatele pakutavate toodete müügihinna ja mõõtühiku hinna avaldamine, et parandada tarbija informeeritust ja võimaldada hindade võrdlemist“.

6. Direktiivi 98/6 artikli 2 punkti a kohaselt on müügihind „toote tüki või toote kindlaksmääratud koguse lõpphind, kaasa arvatud käibemaks ja kõik muud maksud“.

7. Sama direktiivi artikli 3 lõike 1 kohaselt tuleb „[m]üügihind ja ühikuhind avalda[da] kõigi artiklis 1 nimetatud toodete puhul, ühikuhinna avaldamise suhtes kohaldatakse artikli 5 sätteid[, milles on ühikuhinna näitamise kohustuse erandid]. Ühikuhinda ei ole vaja avaldada, kui see on identne müügihinnaga“.

8. Artikli 3 lõikes 4 on sätestatud, et „[r]eklaamis, milles mainitakse artiklis 1 nimetatud toodete müügihinda, tuleb avaldada ka ühikuhind, kui artikliga 5 ei ole sätestatud teisiti“.

9. Direktiivi 98/6 artikkel 10 näeb ette, et see „ei takista liikmesriikidel vastu võtta või säilitada sätteid, mis on tarbijate teavitamise ja hindade võrdlemise seisukohast soodsamad, ilma et see piiraks liikmesriikide asutamislepingujärgsete kohustuste täitmist“.

B. Liikmesriigi õigus

10. Eelotsusetaotlusest nähtub, et Saksamaa hindade avaldamist reguleeriva määruse (Preisangabenverordnung; edaspidi „PAngV“) § 1 lõikes 1 on ette nähtud, et kõik isikud, kes pakuvad tarbijatele kas kaubanduslikult või äriliselt, regulaarselt või mõnel muul alusel tooteid või teenuseid või müüjana reklaamivad neid lõpptarbijatele hindadega, peavad avaldama nõutava hinna, mis sisaldab käibemaksu ja muid hinnakomponente (koondhinna). Lisaks nähtub eelotsusetaotlusest, et PAngV § 1 lõike 4 kohaselt tuleb juhul, kui lisaks kauba hinnale nõutakse tagatisraha tasumist, näidata tagatisraha summa ära kauba hinna juures ja koondhinda ei esitata.

III. Faktilised asjaolud, riigisisene menetlus ja eelotsuse küsimused

11. Kostja müüb toidukaupu. Reklaamlehes reklaamis ta klaaspudelis jooke ja purgijogurteid; need pudelid ja purgid on pandipakendid, mille saab tagastada ja siis saab tagasi ka ostmisel makstud tagatisraha. Tagatisraha avaldatud hind ei sisaldanud, vaid sellele viidati märkusega „lisandub tagatisraha … eurot“. Hageja on ühendus, kes kaitseb oma liikmete huve seoses

[3] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta direktiiv, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) nr 2006/2004 (ELT 2005, L 149, lk 22).

konkurentsieeskirjade järgimisega, ja ta leiab, et koondhinna avaldamata jätmise tõttu ei ole selline teguviis lubatud, ning nõuab kostja suhtes keelava kohtumääruse tegemist ja hoiatuskulude hüvitamist.

12. Landgericht (Saksamaa ringkonnakohus) otsustas kostja kahjuks. Järgmise astme kohus siiski tühistas selle otsuse.

13. Eelotsusetaotlusest nähtub, et teise astme kohus kahtles, kas PAngV § 1 lõike 1 esimest lauset tuleb jätkuvalt tõlgendada nii, et koondhind peab sisaldama ka tagatisraha, lisades, et hagi ei saa nii ehk naa rahuldada, sest PAngV § 1 lõikes 4 on sätestatud koondhinna avaldamise kohustuse erand tagatisraha jaoks. Teise astme kohus avaldas ka arvamust, et kuigi see säte on vastuolus liidu õigusega, on see kehtiv õigusakt, mistõttu oleks õigusriigi põhimõtte vastane teha otsus seda nõuet järginud kostja kahjuks.

14. Bundesgerichtshofile (liitvabariigi kõrgeim üldkohus), eelotsusetaotluse esitanud kohtule, esitatud kassatsioonkaebusega nõuab hageja esimese astme kohtu tehtud otsuse ennistamist.

15. Eelotsusetaotluse esitanud kohus märgib, et PAngV § 1 lõike 1 esimene lause sisaldab reeglit, mille eesmärk on reguleerida turul tegutsemist Saksamaa ebaausa konkurentsi seaduse (Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerb, edaspidi „UWG“) § 3a mõistes. Selles osas, milles säte kohustab avaldama koondhinna koos käibemaksuga, on sätte õiguslik alus eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates direktiivi 98/6 artikkel 1, artikli 2 punkt a, artikkel 3 ja artikli 4 lõige 1. Vastus küsimusele, kas kostja rikkus PAngV § 1 lõike 1 esimest lauset, oleneb seetõttu viidatud direktiivi sätete tõlgendusest, eelkõige sellest, kas tagastatavatesse pudelitesse või purkidesse pakendatud kauba ostmisel makstav tagatisraha peab sisalduma müügihinnas direktiivi 98/6 artikli 2 punkti a tähenduses.

16. Märkides, et jaatav vastus sellele küsimusele välistab põhimõtteliselt PAngV § 1 lõikes 4 sätestatud riikliku reegli, märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et sellise reegli saaks ikkagi säilitada, kui seda saab tarbijate teavitamise ja hindade võrdlemisega seoses käsitada direktiivi 98/6 artikli 10 mõistes soodsamana. Eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtleb siiski, kas direktiiv 2005/29 selle riikliku reegli igal juhul välistab, kui on saavutatud täielik ühtlustamine, ja kas riiklike reeglite vastuvõtmine on välistatud ka siis, kui need on tarbijate jaoks soodsamad.

17. Neil asjaoludel otsustas Bundesgerichtshof (liitvabariigi kõrgeim üldkohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas mõistet „müügihind“ [direktiivi 98/6] artikli 2 punkti a tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see peab sisaldama ka tagatisraha, mis tuleb tarbijal tasuda tagatisrahaga pudelitesse või purkidesse pakendatud kauba ostmisel?

Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav:

2. Kas [direktiivi 98/6] artikkel 10 lubab liikmesriikidel säilitada [direktiivi 98/6] artikli 3 lõigetest 1 ja 4 koostoimes artikli 2 punktiga a erineva korra, nagu on sätestatud PAngV § 1 lõikes 4, mille kohaselt tuleb juhul, kui lisaks kauba hinnale nõutakse tagatisraha maksmist, näidata tagatisraha summa ära kauba hinna juures ja koondhinda ei [esitata], või on see [direktiiviga 2005/29] taotletava täieliku ühtlustamise eesmärgiga vastuolus?“

18. Hageja, kostja, Saksamaa valitsus ja Euroopa Komisjon on esitanud oma kirjalikud seisukohad. Samad pooled esitasid oma suulised seisukohad ka kohtuistungil, mis toimus 19. oktoobril 2022.

IV. Analüüs

19. Analüüsi alguses esitan mõned märkused tagatisrahasüsteemi otstarbe ja laiema konteksti kohta (A). Seejärel esitan argumendid, mis minu arvates viivad järelduseni, et terminit „müügihind" direktiivi 98/6 artikli 2 punkti a tähenduses tuleb tõlgendada nii, et see *ei* sisalda tarbijalt pandipakendis oleva toote eest nõutavat tagatisraha (B). Sellise järelduse korral ei ole teisele eelotsuse küsimusele vastust vaja. Kui aga kohus ei nõustu mu soovitusega esimese küsimuse kohta, esitan põhjused, mis sundisid mind pidama sellist riiklikku sätet nagu PAngV § 1 lõige 4 tarbijate teavitamise ja hindade võrdlemise seisukohast direktiivi 98/6 artikli 10 mõistes soodsamaks, mistõttu direktiiviga 2005/29 taotletav täielik ühtlustamine selle sätte säilimist ei välista (C).

A. Mõned märkused tagatisrahasüsteemide kohta

20. Eelotsusetaotlusest selgub, et põhikohtuasjas käsitletavaid jooke ja jogurteid müüakse tagastatavas klaastaaras, mille eest tuleb tasuda tagatisraha. Selline pant tagastatakse taara tagastamisel.

21. Üldjuhul püütakse tagatisrahasüsteemiga motiveerida tarbijaid tühja taarat tagastama, et seda saaks äraviskamise asemel korduskasutada või ringlusse võtta.[4]

22. Niisugune ringmajanduse tööriist ei ole kindlasti mitte uus. OECD keskkonnapoliitika tööriistade andmebaasis tsiteeritakse, et vanim selline näide pärineb 1799. aastast, mil Iirimaal kasutati sellist süsteemi mineraalveepudelite tagastamise ergutamiseks, ja andmebaasis endas on vanim selleteemaline registreeritud dokument Oregoni 1971. aasta pudeliseadus.[5]

23. Andmebaasi kontekstis on tagatisraha tagastamise süsteem määratletud kui süsteem, mis kehtestab „saastamispotentsiaaliga toodete hinnalisandi", mis tagastatakse, „kui saastamist ei toimu, kuna toode või selle jääk tagastatakse".[6]

24. Peale selle tuleb rõhutada, et taarale kui võimalikule jäätmele kohaldatakse liidu õigusakte, milleks varem oli direktiiv 85/339/EMÜ toiduks ettenähtud vedelike pakendite kohta[7] ning praegu on pakendite ja pakendijäätmete direktiiv[8] või ühekordselt kasutatavate plasttoodete

[4] Vt selle kohta 14. detsembri 2004. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa (C-463/01, EU:C:2004:797, punkt 76) ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta direktiivi (EL) 2018/852, millega muudetakse direktiivi 94/62/EÜ pakendite ja pakendijäätmete kohta (ELT 2018, L 150, lk 141) (edaspidi „direktiiv 2018/852"), põhjendus 4. Ülevaade: *A European Refunding Scheme for Drinks Containers* („Euroopa joogipakendite pandisüsteem"), Euroopa Parlament, 2011, lk 12 jj, ning värskem ja eeskätt plastidega seotud ülevaade: *Environment Ministers' commitments on plastics. National-level visions, actions and plans announced at the 2022 OECD Council at Ministerial Level (MCM)* („Keskkonnaministrite plastilubadused. Riikliku tasandi visioonid, meetmed ja kavad, millest anti teada OECD 2022. aasta ministrite nõukogus"), juuni 2022, ENV/EPOC(2022)14.

[5] Policy Instruments for Environment („Keskkonnapoliitika tööriistad"), OECD, andmebaas, 2017, lk 8.

[6] *Ibid*. Selle allika kohaselt ei hõlma tagatisrahasüsteemid mitte ainult joogitaarat, vaid võivad hõlmata ka muid esemeid, näiteks pliiakusid või vanarehve.

[7] Nõukogu 27. juuni 1985. aasta direktiiv toiduks ettenähtud vedelike pakendite kohta (EÜT 1985, L 176, lk 18), kehtetuks tunnistatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. detsembri 1994. aasta direktiiviga 94/62/EÜ pakendite ja pakendijäätmete kohta (EÜT 1994, L 365, lk 10; ELT eriväljaanne 13/13, lk 349) (edaspidi „pakendite ja pakendijäätmete direktiiv").

[8] Pakendite ja pakendijäätmete direktiiv, mida on muudetud 4. joonealuses märkuses viidatud direktiiviga 2018/852.

direktiiv[9]. Kuna neis direktiivides mainitakse tagatisrahasüsteeme võimalike tööriistadena, mida liikmesriigid võivad kasutada oma asjaomaste kohustuste täitmiseks, mööndakse kaudselt selliste süsteemide võimekust vähendada jäätmete keskkonnamõju.[10] Otsesõnu väljendati sama nõukogu direktiivi 91/157/EMÜ teatavaid ohtlikke aineid sisaldavate patareide ja akude kohta põhjenduses 13.[11]

25. Kui liikmesriigid tagatisraha tagastamise süsteemi kehtestavad, peavad nad arvestama *inter alia* kaupade vaba liikumise eeskirjadest tulenevate nõuetega. Sellega seoses on Taani ja Saksamaa süsteemide teatavaid aspekte varem peetud nende nõuetega vastuolus olevaks.[12]

26. Kui arvestada sellise laiema kontekstiga, nähtub kohtasja toimikust, et PAngV § 1 lõige 4, mida käesolev põhikohtuasi käsitleb, kehtestati 1997. aastal, et motiveerida korduskasutatava ja ringlusse võetava taara süsteemi kasutamist (ning tagada hindade parem võrreldavus tagastatava tagatisraha kasutamise korral). Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab, et see toimus vastusena tema 1993. aasta kohtuotsusele Flaschenpfand I. Minu arusaamist mööda otsustas eelotsusetaotluse esitanud kohus selles otsuses, et pandipudelis karastusjookide reklaam tagatisraha ja koondhinda mainimata on vastuolus PAngVga.[13]

27. Tuletan meelde, et PAngV § 1 lõikega 4 on pandud kauplejatele kohustus esitada tagatisraha nõudmise korral toote enda hind *ja* tagatisraha summa, kuid keelatakse näidata koondhinda.

28. Niisiis vaatan esimest eelotsuse küsimust, et uurida, kas tagatisraha, mida jookide ja toitude pakenditele kohaldatakse ning mis motiveerib inimesi osalema pakendite ringlusse võtmises ja korduskasutamises, tuleks käsitada direktiivi 98/6 artikli 2 punkti a mõistes müügihinna osana. Kui jah, peaks tagatisraha sisalduma müügihinnas, mis tuleb direktiivi 98/6 artikli 3 lõike 1 kohaselt avaldada koos tarbijatele müüdava toote ühikuhinnaga. Selline järeldus käiks ka reklaamide kohta, milles mainitakse müügihinda (seda teemat käsitletakse nimetatud direktiivi artikli 3 lõikes 4).

[9] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. juuni 2019. aasta direktiiv (EL) 2019/904 teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta (ELT 2019, L 155, lk 1).

[10] Vt eelkõige eespool 7. joonealuses märkuses esitatud nõukogu direktiivi 85/339 põhjendused 7, 8 ja 10 ning artikli 5 lõige 2, 7. joonealuses märkuses viidatud pakendite ja pakendijäätmete direktiivi (muudetud) artikli 5 lõike 1 punkt a ning 9. joonealuses märkuses mainitud ühekordselt kasutatavate plasttoodete direktiivi artikli 9 kolmanda lõigu punkt a.

[11] Nõukogu 18. märtsi 1991. aasta direktiiv teatavaid ohtlikke aineid sisaldavate patareide ja akude kohta (EÜT 1991, L 78, lk 38; ELT eriväljaanne 13/10, lk 240), kehtetuks tunnistatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 6. septembri 2006. aasta direktiiviga 2006/66/EÜ, mis käsitleb patareisid ja akusid ning patarei- ja akujäätmeid ning millega tunnistatakse kehtetuks direktiiv 91/157/EMÜ (ELT 2006, L 266, lk 1).

[12] 20. septembri 1988. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Taani (302/86, EU:C:1988:421); 14. detsembri 2004. aasta kohtuotsus Radlberger Getränkegesellschaft ja S. Spitz (C-309/02, EU:C:2004:799) ning 14. detsembri 2004. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Saksamaa (C-463/01, EU:C:2004:797). Lisaks, tagatisraha tagastamise süsteemiga seotud riikliku õiguspraktika kontekstis käsitletakse 9. juuni 2021. aasta kohtuotsuses Dansk Erhverv *vs.* komisjon (T-47/19, EU:T:2021:331) komisjoni 4. oktoobri 2018. aasta otsuse C(2018) 6315 (final) (riigiabi SA.44865 (2016/FC) kohta – Saksamaa – Väidetav riigiabi Saksamaa piiril asuvatele joogipoodidele õiguspärasust ja see on apellatsioonkaebuse alus kohtuasjas C-508/21 P) seaduslikkust.

[13] BGH 14. oktoober 1993, I ZR 218/91. See kohtuotsus on kättesaadav aadressil https://research.wolterskluwer-online.de/document/bdbc1eba-d26c-4ffc-915c-2a5b764acf6b.

B. Kas tagastatava joogi- ja jogurtitaara tagatisraha on osa müügihinnast?

29. Direktiivi 98/6 artikli 2 punkti a kohaselt tähistab mõiste „müügihind“ toote tüki või toote kindlaksmääratud koguse lõpphinda, kaasa arvatud käibemaks ja kõik muud maksud. Nende terminite määratlust analüüsides (1), võttes arvesse direktiivi 98/6 konkreetseid eesmärke (2), aga ka liidu muude õigusaktide keskkonnaeesmärke (3), jõudsin järeldusele, et tagatisraha ei saa pidada müügihinna osaks mainitud sätte tähenduses.

1. Direktiivi 98/6 artikli 2 punkti a sõnastus

30. Selgitan allpool, et teatava taara eest nõutav tagatisraha, mis taara tagastamise korral tarbijale tagastatakse, ei ole maks (a). Seejärel jätkan teiste tunnustega, millega kohus on müügihinda iseloomustanud, kirjeldades selle osi, mis on põhimõtteliselt selle vältimatud osad, mis tuleb tasuda asjaomase toote omandamise korral (b).

a) Kõnealune tagatisraha ei ole maks

31. Kõigepealt märgin, et kõnealust tagatisraha ei saa pidada maksuks, mis direktiivi 98/6 artikli 2 punkti a kohaselt peab sisalduma müügihinnas.

32. See on nii lihtsalt sellepärast, et maksulaekumised on tavaliselt riigi tulu ja nende eest ei anta midagi vastu. Ent põhikohtuasjas käsitletava tagatisraha puhul kõik need omadused puuduvad.

33. Kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrollist ei ilmne teisiti, näib, et põhikohtuasjas kõnealusest tagatisrahast saadav tulu ei jõua ühelgi juhul riigikassasse. Peale selle võib tagatisraha käsitada tasuna taara eest ja see tagastatakse taara tagastamisel (täpsem selgitus allpool).

34. Täpsemalt näib põhikohtuasjas käsitletava tagatisraha (ja ka üldisemalt teiste selliste tagatiste) olemus olevat selline, et hetkel, kui tagatist nõutakse, võtab müüja (või laiemas mõttes kaupleja) kohustuse asjaomane taara tagasi võtta ja tagatisraha tarbijale (õigemini tagastajale) tagasi maksta. Sellega seoses selgitas Saksamaa valitsus, et kauplejate kohustus taara tagasi võtta ja tagatisraha tagastada ei ole ajaliselt piiratud.

35. Seetõttu leian, et kõnealust tagatisraha ei saa käsitada maksuna.

36. Neid selgitusi arvestades uurin konkreetseid tunnuseid, mida kohus on käsitlenud seoses direktiivi 98/6 artikli 2 punktiga a, mida olen eespool juba maininud ja mille eesmärk on kindlaks teha, kas konkreetset hinnakomponenti saab käsitada lõplikuna.

b) Kas kõnealune tagatisraha on hinna lõplik komponent?

37. Peale sõnaselge kinnituse, et müügihind sisaldab makse (artikli 2 punkt a), ei ole direktiivis 98/6 muid viiteid selle termini täpse piiritluse kohta kui see, et müügihind on lõpphind.

38. Kui Euroopa Kohus tõlgendas neid termineid käesoleva kohtuasja poolte poolt sageli viidatud kohtuotsuse Citroën Commerce [14] punktis 37, sedastas ta: „Lõpphinnana peab müügihind kindlasti sisaldama vältimatuid ja ettenähtavaid hinnaelemente, mida tarbija on kohustatud maksma ja mis on vaadeldavad rahalise vastusooritusena asjasse puutuva toote omandi üleandmise eest.“

39. Nimetatud kohtuasjas käsitletud juhul pidi ostja tasuma peale reklaamis märgitud ostuhinna ka sõiduki tootjalt edasimüüjale üleandmise kulud. Reklaamis mainiti ka üleandmise kulusid, kuid põhikohtuasjas käsitletud juhul tehti seda eraldi. Sellega seoses rõhutas Euroopa Kohus, et tarbija pidi tõepoolest tasuma need kulud, mis olid näiteks sõiduki tarbija valitud kohta tarnimisega seotud võimalikest kuludest erinevalt vältimatud ja prognoositavad. [15] Selle alusel jõudis Euroopa Kohus järeldusele, et need oleks pidanud olema sõiduki müügihinnas, mitte eraldi. [16]

40. Et hinnata, kas samale järeldusele saab jõuda tagastatava tagatisrahaga seoses, kohaldan kohtuotsuse Citroën Commerce punktis 37 Euroopa Kohtu mainitud ja siinse ettepaneku punktis 38 esitatud kontrolli, mis näib lähemal vaatlusel sisaldavat kahte peamist kriteeriumi, mille alusel teha kindlaks, kas konkreetset kulu tuleb pidada lõpphinna ja seega müügihinna osaks: see peab olema i) rahaline tasu asjaomase toote omandamise eest ja ii) vältimatu, sest selle maksmine tarbija poolt on vajalik ja prognoositav.

i) Kas kõnealune tagatisraha on tasu asjaomase toote omandamise eest?

41. Esiteks arvan, et pole kahtlust selles, et asjaomane tagatisraha on oma olemuselt *rahaline*.

42. Teiseks, kui asjakohasest liikmesriigi õigusest ei tulene teisiti, näib, et toote ostmise ja taara tagastamise vahel omandab tarbija nii toote kui ka taara omandiõiguse ning põhimõtteliselt võib ta sellega teha, mida ise tahab. Kuigi ma nõustun kostja ja Saksamaa valitsusega selles, et ostu põhieesmärk ei ole taara omandamine ja tarbijat see ei huvita, arvan, et selle omandamist ei saa vältida, sest toodet ja selle taarat müüakse ühe tervikuna, nagu kostja ja komisjon sisuliselt väidavad.

43. Sellegipoolest näib asjaomase riikliku õiguse põhjal, et kui tarbija taara tagastab ja kaupleja tagatisraha tagastab, siis õiguslikus mõttes ostab kaupleja taara (tagasi), sest talle on pandud selline tingimusteta kohustus. Pealegi ei või see kohustus piirduda vaid sellelt konkreetselt kauplejalt ostetud toodete taaraga. Seega näib tagatisraha tagastamise kohustus olevat kaupleja kohustus osta talle toodud taara tagasi seaduses või mujal sätestatud hinnaga.

44. Seetõttu võiks väita, et erinevalt pakenditest, millele tagatisraha ei kohaldata, muudab tagatisrahasüsteem pakendi omaette kaubaks, millel on autonoomne majanduslik väärtus, mis on sisu majanduslikust väärtusest eristatav.

[14] 7. juuli 2016. aasta kohtuotsus Citroën Commerce (C-476/14, EU:C:2016:527) (edaspidi „kohtuotsus Citroën Commerce“).

[15] Sel moel võis Euroopa Kohus tahta vastandada selliseid vältimatuid kulusid ja võimalike mittekohustuslike lisateenuste hinda. Niisuguseid mittekohustuslikke lisateenuseid käsitleti kohtuasjas Vueling Airlines, millele Euroopa Kohus viitas. Vt kohtuotsus Citroën Commerce, punktid 38–40, ja 18. septembri 2014. aasta kohtuotsus Vueling Airlines (C-487/12, EU:C:2014:2232, punkt 37) (edaspidi „kohtuotsus Vueling Airlines“).

[16] Kohtuotsus Citroën Commerce, punkt 41. Mõistan, et kohtuasja konkreetsete asjaolude tõttu ei olnud Euroopa Kohtul tarvis uurida otsuse punktis 37 mainitud kontrolli viimast osa, mida mainiti käesoleva ettepaneku punktis 38 ja mis hõlmas küsimust, kas kõnealune kulu on rahaline tasu asjaomase toote omandamise eest.

45. Selliste kaalutluste alusel võiks väita, et taara ei ole direktiivi 98/6 artikli 1 mõistes toode, mida kaupleja tarbijale pakub ja mille kohta käib sama direktiivi artikli 2 punkti a kohane müügihind.[17] See viiks omakorda järelduseni, et tagatisraha ei saa mainitud direktiivi mõistes käsitada müügihinna osana, sest see ei ole tasu *asjaomase toote* omandamise eest, vaid lisatasu taara omandamise eest.

46. Ent peale selle konstruktsiooni mõningase kohmakuse ei sobitu see ka juba mainitud lihtsa faktiga, et taarat ja selles olevat kaupa ei saa omandada eraldi, seda nii ilmselgetel praktilistel põhjustel kui ka riiklikust õigusest olenevalt õiguslikus vaates. Seetõttu olen arvamusel, et tagatisraha tuleks lugeda direktiivi 98/6 mõistes kauplejate poolt tarbijatele pakutavate kaupade omandamise eest nõutava rahalise tasu osaks.

47. Sellegipoolest tuleb veel välja selgitada, kas tagatisrahaga seotud kulu tuleb käsitada vältimatuna.

ii) Kas kõnealune tagatisraha on hinna vältimatu osa?

48. Käesoleva menetluse pooled on palju arutlenud selle üle, kas tagatisraha saab käsitada hinna vältimatu osana. See arutelu keerles sisuliselt selle keerulise küsimuse ümber, mille tekitab tagatisraha raskesti tabatav olemus: ostu ajal *peab* tarbija seda maksma, kuigi saab selle pärast taara tagastamisel tagasi.

49. Hageja ja komisjon väidavad, et oluline aeg peaks olema ostuhetk, sest just sel hetkel peab tarbija tasuma kõnealuse toote omandamise eest koondsumma. Peale selle tõi komisjon välja mitu stsenaariumi, mille kohaselt taarat ei tagastata ja tagatisraha jääb tagasi nõudmata. Täpsemalt mainis komisjon olukorda, kus sellise toote ostab turist, kes seejärel riigist lahkub ja kaotab võimaluse tagatisraha tagasi nõuda. Veel märkis komisjon, et taara võib kaotsi või katki minna või võib tarbija otsustada selle endale jätta ja kasutada muuks otstarbeks (nt omatehtud moosi hoidmiseks).

50. Minu arvates on komisjonil täiesti õigus, kui ta väidab, et mõni pandipakend, millele kohaldatakse tagatisraha, võib saada n-ö uue elu või muul moel sellele ette nähtud (vahetu) korduskasutamise või ringlusse võtmise teelt kõrvale sattuda. Kindlasti võib olla juhtumeid, kus tarbija otsustab teatavat taarat mitte tagastada (jäädes seega ilma võimalusest tagatisraha tagasi saada), olgu siis tegu klaaspurkidega, mida ta tahab kasutada enda tehtud maasikamoosi hoiustamiseks, või algul õlut sisaldanud alumiiniumpurkidega, mis jäetakse alles suvist muusikafestivali meenutava suveniirina. Lisaks võime vahel riigist välja reisida ja unustada pandipakendi tagastada või ei ole meil selleks lihtsalt aega, samuti võime klaasist pandipudeli, mis muidu läheks uuesti kasutusse, kogemata maha pillata ja katki teha, mistõttu ei saa seda kahjuks enam kasutada.

[17] Tuletan meelde, et direktiivi 98/6 artiklis 1 on kirjas, et nimetatud direktiivi eesmärk on sätestada *ettevõtjate poolt tarbijatele pakutavate toodete müügihinna* ja mõõtühiku hinna avaldamine, et parandada tarbija informeeritust ja võimaldada hindade võrdlemist. Kohtujuristi kursiiv.

51. Sellegipoolest väidan, et need olukorrad ei ole *tüüpiline* panditaara saatus. Sellega seoses selgitas Saksamaa valitsus 2019. aasta kohtuistungil, et 96% plastist pandipakenditest tagastatakse,[18] mis näitab (vähemalt asjaomase liikmesriigi puhul) tarbijate suurt kalduvust osaleda korduskasutamises ja ringlussevõtus (olenemata sellest, mis oleksid alternatiivid, näiteks taara äraviskamine, enda tarbeks kasutamine, meenena hoidmine, kogemata katki tegemine või üldse unustamine). Niisiis näib, et enamikul juhtudest tagatisrahaga seotud kulusid *lõpuks* ei kanta.

52. Pealegi arvan, et taara täpsest tagastusprotsendist olenemata on praegusel juhul kõige tähtsam see, et tagatisraha põhimõtteliselt *saab* tagastada ja *tuleks* tagastada (st see on tagastamiseks mõeldud).

53. Tagastatavat tagatisraha hõlmav olukord erineb põhimõtteliselt käsitletud olukorrast, mis hõlmas sõiduki üleandmisega seotud kulusid, nagu kohtuotsuses Citroën Commerce, mille puhul näis olevat määrav tähtsus vältimatuse kriteeriumil.

54. Võib-olla just sellepärast arutleti käesolevas kohtuasjas palju selle üle, kas tagastatava tagatisrahaga seotud kulud on välditavad või mitte. Ent käesolevas kohtuasjas võib arutelu selle üle, kumb kahest ajahetkest (toote ostmine või taara tagastamine) on selliste riskide hindamiseks tähtsam, sattuda nõiaringi. Kohtuotsuses Citroën Commerce oli välditavuse kriteerium kasulik, võimaldades kohtul rõhutada, et kõnealused üleandmiskulud ei olnud seotud tarbija valitud *mittekohustusliku lisateenusega*.[19] Ent käesoleva kohtuasja asjaolusid arvestades ei ole see nii kasulik, sest hinnata saab tõhusalt ka hinna lõplikkuse alusel, mida direktiivi 98/6 artikli 2 punktis a otseselt mainitakse.

55. See, mis minu hinnangul on tagatisraha tagastamise süsteemi määrav tunnus, on asjaolu, et tagatisraha on selline hinna osa, mille võib (ja mis ehk tõesti tuleb) tarbijale tagastada. See muudab olukorda süsteemi puudumisega võrreldes päris radikaalselt, kui jutt on tarbija makstava hinna *lõplikkusest* võrreldes olukorraga, kus tagatisraha tagastamise süsteemi ei kohaldata. Teisisõnu (nagu kostja ja Saksamaa valitsus ka põhimõtteliselt väidavad) ei tohiks see, et tagatisraha võib tõepoolest olla ostu hetkel hinna *vältimatu* osa, varjutada asjaolu, et tagatisraha tuleb tagastada *ega tohi* just seetõttu olla tarbija makstava lõpphinna osa.

56. Selliste kaalutluste alusel järeldan, et tagastatavat tagatisraha ei saa direktiivi 98/6 artikli 2 punkti a tähenduses pidada müügihinna osaks. Seda kinnitavad ka direktiivi konkreetsed eesmärgid, mida käsitlen allpool.

[18] Näen, et Euroopa Komisjoni keskkonna peadirektoraadi 3. augusti 2011. aasta lõpparuandes „Awareness and Exchange of Best Practices on the Implementation and Enforcement of the Essential Requirements for Packaging and Packaging Waste“ („Pakenditele ja pakendijäätmetele kohaldatavate olulisimate nõuete rakendamise ja jõustamisega seotud teadlikkus ja parimate tavade jagamine“) (kättesaadav aadressil https://ec.europa.eu/environment/pdf/waste/packaging/packaging_final_report.pdf) on leheküljel 80 punktis 5.1.2 esitatud korduskasutatavate pudelite tagastamisprotsent 98,5.

[19] Vt punkt 39 ja 15. joonealune märkus. Mäletan, et kohtuotsuses Citroën Commerce viitas Euroopa Kohus oma varasemale kohtuotsusele Vueling Airlines, kus ta oli teinud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. septembri 2008. aasta määruse (EÜ) nr 1008/2008 (ühenduses lennuteenuste osutamist käsitlevate ühiseeskirjade kohta, ELT 2008, L 293, lk 3) artikli 23 lõike 1 alusel vahet lennuteenuse hinnas sisalduvatel vältimatutel ja prognoositavatel komponentidel, mis peavad lõpphinnas sisalduma, ning hinnalisadel, mis on seotud teenustega, mis ei ole lennuteenuse kui sellise puhul ei kohustuslikud ega vajalikud (nt pagasi vedu).

2. Direktiivi 98/6 eesmärgid

57. Direktiivi 98/6 eesmärk selle artikli 1 kohaselt on „sätestada ettevõtjate poolt tarbijatele pakutavate toodete müügihinna ja mõõtühiku hinna avaldamine, et parandada tarbija informeeritust ja võimaldada hindade võrdlemist“.

58. Seetõttu on nimetatud direktiivi artikli 4 lõikes 1 sätestatud, et „[m]üügihind ja ühikuhind peavad olema üheti mõistetavad, kergesti identifitseeritavad ja selgesti loetavad“.

59. Direktiivi 98/6 artikli 3 lõikest 1 nähtub täpsemalt, et kauplejad peavad kõigi direktiivi 98/6 kohaldamisalas olevate toodete puhul näitama nende müügi- ja ühikuhindu.[20] Peale selle tuleb direktiivi artikli 3 lõike 4 kohaselt avaldada müügihinda mainivas reklaamis ka ühikuhind.

60. Kuigi kõnealuse direktiivi sisuline kohaldamisala on toodete hõlmatuse seisukohalt väidetavalt üsna lai,[21] on see eriti tähtis olukorras, kus tarbijatele pakutakse tooteid mitmesugustes kogustes ja pakendites ning ta on huvitatud hindade võrdlemisest sama mõõtühiku alusel[22]. Nagu Euroopa Kohus märkis, ei olnud liidu seadusandja eesmärk kõnealust õigusakti vastu võttes mitte „tarbijate kaitse seoses hindade avaldamisega […] üldiselt, vaid hoopis väga spetsiifiliselt nende kaitse seoses raskustega, mis tulenevad toodete hinna avaldamisest eri mõõtühikute kohta“.[23]

61. Nagu eelotsusetaotluse esitanud kohus on maininud, on tarbija, kellele esitatakse üks koondmüügihind, hästi teadlik, kui palju ost talle konkreetselt maksma läheb.

62. Siinkohal tulen tagasi hageja näite juurde – mida ka komisjon istungil kordas –, kus tarbijal on ainult üks euro. Hageja esialgses näites oli tarbija täpsemalt laps, kes minu arusaamist mööda võib ekslikult aru saada, et ta saab osta oma lemmikjooki vaid 89 sendi eest, aga kassas selgub, et see pole nii, kuna tasuda tuleb ka tagatisraha, mis on 25 senti.

63. Pean ütlema, et tunnen sellele väiksele pettunud tarbijale igati kaasa, kui ta peaks oma väljavalitud joogiga minema kassasse ja seal teada saama, et „0,89 eurot + 0,25 eurot tagatisraha“ tähendab, et kokku tuleb tasuda üle euro ja kahjuks ei saa ta seda osta.

64. Ent juhin kõigepealt tähelepanu sellele, et Euroopa Kohus lähtub tarbijaõiguse tõlgendamisel tavaliselt mõistlikult teadlikust tarbijast, mitte sellisest haavatavast tarbijast nagu laps.[24] Teiseks märgin, et konkreetse toote koondhinna selge avaldamise väidetavat kasu tuleb igal juhul hinnata võrreldes probleemidega, mida see tekitab tarbijate võimalusele võrrelda lihtsalt tagatisrahasüsteemi kuuluvate ja mittekuuluvate toodete või teistsuguse tagatisrahaga toodete hindu. Teisisõnu ei tohiks tootehindade esitamine takistada nende võrdlemist.

[20] Mõõtühiku hinna näitamise kohustusele kohaldatakse mõnda erandit, nagu artikli 3 lõike 1 viimases lauses mainitud juhtum, kui „see on identne müügihinnaga“.

[21] Seda kinnitab asjaolu, et kohtuotsuses Citroën Commerce kohaldas Euroopa Kohus direktiivi 98/6 *sõiduki* hinna näitamisele reklaamis. Kohtujurist Mengozzi ettepanek kohtuasjas Citroën Commerce (C-476/14, EU:C:2015:814; edaspidi „kohtujuristi ettepanek kohtuasjas Citroën Commerce“, punkt 50) oli vastupidine.

[22] Kohtujuristi ettepanek kohtuasjas Citroën Commerce, punkt 48. Vt ka kohtujurist Cruz Villalóni ettepanek kohtuasjas komisjon *vs*. Belgia (C-421/12, EU:C:2013:769, punkt 63).

[23] 10. juuli 2014. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Belgia (C-421/12, ECLI:EU:C:2014:2064, punkt 59).

[24] Vt selle kohta direktiivi 2005/29 põhjendus 18, ja näiteks 3. veebruari 2021. aasta kohtuotsus Stichting Waternet (C-922/19, EU:C:2021:91, punkt 57 ja seal viidatud kohtupraktika).

65. Sellest laiemast vaatenurgast lähtudes on siis, kui tagatisraha sisaldub müügihinnas, oht, et tarbija eksib eri toodete hindade võrdlemisel, kui osale toodetele kohaldatakse tagatisrahasüsteemi ja teistele mitte või kui tagatisraha erineb taara või toote liigi tõttu.[25] Eelotsusetaotlusest nähtub, et sellistel kaalutlustel (k.a keskkondlikud) võttis riigi seadusandja vastu PAngV § 1 lõike 4 – põhikohtuasjas käsitletava sätte –, kartes, et tagatisrahasüsteemi alla kuuluvad tooted näiksid muidu kallimad.

66. Lisaks tuletan meelde, et direktiiviga 98/6 on kehtestatud üldreegel, et peale müügihinna tuleb näidata ka hind mõõtühiku kohta. Minu arvates võib tagatisraha lisamine müügihinda tekitada mõõtühikuhinnaga seoses segadust. See on minu arvates eriti muret tekitav sellepärast, et ühikuhind on tarbijale kõige lihtsam võimalus eri koguses müüdavate kaupade võrdlemiseks.

67. Sellised direktiivi 98/6 eesmärkidega seotud kaalutlused kinnitavad minu arvates mu eeltoodud järeldust, et tagatisraha ei saa pidada müügihinna osaks direktiivi 98/6 artikli 2 punkti a tähenduses.

68. Minu arvates on see nii ka seoses keskkonnaeesmärkidega, millega tagatisrahasüsteemid on eelkõige seotud. Selgitan seda täpsemalt allpool.

3. Direktiivi 98/6 laiem keskkondlik kontekst

69. Tagatisrahasüsteemid on eelkõige keskkonnapoliitika tööriistad, sest nende eesmärk on motiveerida tarbijaid osalema korduskasutamises ja ringlusse võtmises, et vähendada jäätmete halba keskkonnamõju. Liidu õigusaktides neid sellisena kas sõnaselgelt või kaudselt ka tunnustatakse, nagu käesoleva ettepaneku jaotises A juba lühidalt mainitud.

70. Tuletan meelde, et seda on sõnaselgelt tunnistatud teatavaid ohtlikke aineid sisaldavate patareide ja akude direktiivi põhjenduses 13.[26]

71. Peale selle oli toiduks ettenähtud vedelike pakendite direktiivi 85/339[27] (praeguseks kehtetuks tunnistatud) artikli 5 lõikes 2 sätestatud, et kui kasutatakse tagatisrahasüsteemi, võtavad liikmesriigid sobivaid samme tagamaks, et tarbijat teavitataks tagatisraha summast selgelt. Nimetatud direktiivi vastuvõtmiseni viinud ettepanekust selgub, et komisjon uuris, kui sobiv on kehtestada ühtsed reeglid, mis oleksid konkreetsemad ja piiravamad ning käiksid muu hulgas ka tagatisrahasüsteemide loomise kohta. Kõnealuses ettepanekus oli isegi soovitus kasutada pandipakendite tähistamiseks R-tähte, kuid vastuvõetud direktiivist[28] (mis hiljem tunnistati pakendite ja pakendijäätmete direktiiviga kehtetuks) jäi see välja[29].

[25] Saksamaa valitsus selgitas, et kodumaiste toodete tagatisraha on taarast olenevalt kas 2, 3, 8, 15 või 25 senti. Seega võib nende toodete koondhind erineda ka sama koguse korral. Peale selle selgitas valitsus, et importtoodetele ei pruugi tagatisraha kohalduda või on see teistsugune.

[26] Sellele on viidatud 11. joonealuses märkuses. „[K]asutatud patareide ja akude eraldi kogumist ja ringlussevõtmist võib soodustada majanduslike meetmete rakendamine, näiteks tagatissüsteemi loomine“. Nimetatud õigusakt tunnistati 11. joonealuses märkuses viidatud direktiiviga 2006/66/EÜ kehtetuks ja uues õigusaktis tagatisrahasüsteemi enam eraldi ei mainita. Vt selle artikkel 8 „Kogumisskeemid“.

[27] Sellele on viidatud 7. joonealuses märkuses.

[28] Vt ettepanek: nõukogu direktiiv toiduks ettenähtud vedelike pakendite (KOM(81) 187 (final) (EÜT 1981, C 204, lk 6) kohta artikli 7 lõike 2 punkt a ja nimetatud ettepaneku seletuskirja punkt 9.

[29] Sellele on viidatud 7. joonealuses märkuses.

72. Komisjoni ettepanekus, mis viis pakendite ja pakendijäätmete direktiivi vastuvõtmiseni, tunnustatakse mõne liikmesriigi jõupingutusi lahendada konkreetselt ühekordsete pakendite tekitatud keskkonnaprobleemi ja juhitakse tähelepanu mõnes liikmesriigis kehtestatud või peagi kehtestatavale tagatisrahasüsteemile.[30]

73. Ent kõnealuse direktiivi algversioonis ei olnud viidet tagatisrahasüsteemile[31], mis näib peegeldavat mõne sellise skeemi probleeme kaupade vaba liikumise reeglite järgmisega,[32] millele viitasin käesolevas ettepanekus eespool[33].

74. See aga muutus, kui kõnealuse direktiivi artiklit 5 muudeti direktiiviga 2018/852.[34] Artikli 5 lõike 1 punktis a on praegu sätestatud, et tagatisraha tagastamise süsteemid on ühed meetmetest, mida liikmesriigid võivad võtta, „et soodustada turule lastavate korduskasutuspakendite ja pakendite korduskasutuse süsteemide osakaalu suurendamist keskkonnaohutul viisil ning kooskõlas asutamislepinguga […]“.

75. Peale selle võib alates 2018. aastast jäätmedirektiivi[35] IVa lisa punktist 5 ja 2019. aastal vastuvõetud ühekordselt kasutatavate plasttoodete direktiivi[36] artikli 9 lõike 1 kolmanda lõigu punktist a järeldada, et tagatisrahasüsteeme tunnustatakse meetmetena, mida liikmesriigid võivad võtta sisuliselt jäätmete tekitamise vähendamiseks või ärahoidmiseks.

76. Seega nähtub neist küllaltki hiljutistest liidu õigusaktidest pakendite ja jäätmete valdkonnas, et liidu õigusaktides nähakse tagatisrahasüsteeme tulemusliku võimalusena leevendada pikaajaliselt kahjulikku keskkonnamõju, kuid nende täpsem toimimine jäetakse liikmesriikide otsustada, tingimusel et järgitakse asutamislepingut.

77. PAngV § 1 lõikes 4 sätestatud keeldu näidata tagatisrahasüsteemi kuuluva toote koondhinda võib käsitada meetodina, mille eesmärk (nagu kostja sisuliselt väidab ja Saksamaa valitsus alguses selgitas) on juhtida tarbija tähelepanu sellele, et konkreetne taara on ringlusse võetav või korduskasutatav. See võiks ärgitada tarbijaid valima keskkonnahoidlikumaid tooteid. Ent koondhinna näitamine võib sellist sõnumit nõrgendada, sest selline hinna näitamine ähmastab teavet tagatisrahasüsteemi kohaldatavuse kohta.

78. Sellised direktiivi 98/6 välise (keskkonna) kontekstiga seotud kaalutlused on minu arvates lisakinnitus mu eespool esitatud järeldusele, et tagatisraha ei saa pidada direktiivi 98/6 artikli 2 punkti a mõistes müügihinna osaks.

79. Eeltoodut arvestades soovitan Euroopa Kohtul vastata esimesele küsimusele, et direktiivi 98/6 artikli 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et seal sätestatud müügihind ei sisalda tagastatavat tagatisraha pandipakendi eest, milles tooteid tarbijatele pakutakse.

30 Ettepanek: nõukogu direktiiv pakendite ja pakendijäätmete kohta (KOM(92) 278 (final), punktid 1.3, 1.6 ja 3.2). Sarnased viited olid ka 28. joonealuses märkuses (lk 6–7) viidatud direktiivi 85/339 vastuvõtmiseni viinud ettepaneku seletuskirjas.

31 VT direktiivi esialgse versiooni artikkel 7 „Tagastamise, kogumise ja taaskasutamise süsteemid“.

32 Ettepanek KOM(92) 278, millele on viidatud 30. joonealuses märkuses, lk 8, punkt 4.1. Ettepanekus viidatakse Taani kaasusele, milleks on väidetavalt 20. septembri 1988. aasta kohtuotsus komisjon *vs.* Taani (302/86, EU:C:1988:421), millele viidatakse punktis 4, ettepaneku punkt 1.6.

33 Vt käesoleva ettepaneku punkt 25.

34 Sellele on viidatud 4. joonealuses märkuses.

35 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 19. novembri 2008. aasta direktiiv 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid ja millega tunnistatakse kehtetuks teatud direktiivid (ELT 2008, L 312, lk 3; muudetud). Vt ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2018. aasta direktiivi (EL) 2018/851, millega muudetakse direktiivi 2008/98/EÜ, mis käsitleb jäätmeid (ELT 2018, L 150, lk 109), millega lisati jäätmedirektiivi IVa lisa, põhjendused 29 ja 30.

36 Sellele on viidatud 9. joonealuses märkuses.

C. Vastasel juhul: keeld näidata koondhinda on soodsam säte, mis parandab hinnainfot ja hõlbustab hindade võrdlemist

80. Kui Euroopa Kohus ei nõustu mu vastusega esimesele küsimusele ja jõuab järeldusele, et tagatisraha on müügihinna osa direktiivi 98/6 artikli 2 punkti a tähenduses, tuleb vastata eelotsusetaotluse esitanud kohtu teisele küsimusele, kas PAngV § 1 lõike 4 võiks säilitada kui tarbijate teavitamise ja hindade võrdlemise seisukohast direktiivi 98/6 artikli 10 mõistes soodsama sätte, ja kui see on nii, siis kas selle kehtima jätmise võimalus oleks direktiiviga 2005/29 taotletava täieliku ühtlustamise tõttu ikkagi välistatud (2).

1. Kas kõnealune riiklik õigusnorm on soodsam säte direktiivi 98/6 artikli 10 tähenduses?

81. Tuletan meelde, et direktiivi 98/6 artikliga 10 lubatakse vastu võtta meetmeid, „mis on tarbijate teavitamise ja hindade võrdlemise seisukohast soodsamad“. Seega, kui kõnealust tagatisraha käsitada müügihinna osana, võib PAngV § 1 lõikes 4 sisalduvat keeldu lisada tagatisraha müügihinna hulka pidada siiski direktiiviga 98/6 kooskõlas olevaks, kui see kujutab endast sellist soodsamat meedet.

82. Eelotsusetaotluse esitanud kohus on arvamusel, et riiklik säte ei ole tarbijatele soodsam, sest kohustab neid koondhinda ise arvutama. Seda arvamust jagab ka komisjon.

83. Kindlasti nõustun sellega, et kõnealune riiklik õigusnorm sunnib tarbijaid kaht esitatud summat kokku liitma, et saada teada koondsumma, mille nad tasuma peavad. Sellegipoolest teeb tagatisrahasüsteem arvutamise igal juhul vältimatuks, olenemata sellest, kas tagatisraha on müügihinna osa või mitte. Veelgi tähtsam on see, et kui käsitada vajadust kaks summat kokku liita tarbijate jaoks vähem soodsana, lähtutakse minu arvates direktiivi 98/6 eesmärke arvestades valest eeldusest. Sellega seoses ja viidates mu tähelepanekutele käesoleva ettepaneku punktis 64, ei nähtu direktiivist, et liidu seadusandja tahtis kaitsta (mõistlikult teadlikku) tarbijat vajaduse eest kaks summat vajaduse korral kokku liita. Direktiiv 98/6 põhineb hoopis ideel, et sellistel mõistlikult teadlikel tarbijatel peab olema lihtne hindu võrrelda. Seetõttu tuleb tagatisraha tagastamise süsteemi kohaldamise korral meeles pidada seda eesmärki. Eespool selgitatud põhjustel aitab selle eesmärgi saavutamisele kõige paremini kaasa selline reegel, nagu on sätestatud PAngV § 1 lõikes 4.

84. Sellega seoses viitan käesoleva ettepaneku jaotises B.2 tehtud tähelepanekutele, kus selgitasin, et tarbijate hinnateabe ja hindade võrdlemise võimaluse eesmärk on optimaalselt saavutatud, kui tagatisraha sisaldavat koondhinda *ei* näidata.

85. Õigupoolest võib koondsumma, sealhulgas tagatisraha näitamine erinevate toodete hindade võrdlemisel, olukorra veel keerulisemaks muuta ja tekitada peale selle segadust ühikuhinna määramisel. Niisiis, kui tagatisraha käsitada müügihinna osana, toetavad minu arvates samad väited järeldust, et koondsumma näitamata jätmine on direktiivi 98/6 artikli 10 tähenduses soodsam meede kui selle *näitamine*.

86. Sel juhul peab liikmesriik, võttes direktiivi 98/6 artikli 10 mõistes soodsama meetme, täitma teistest liidu õigusaktidest tulenevaid kohustusi.[37] Sellega seoses väljendas eelotsusetaotluse esitanud kohus kahtlust, kas kõnealuse riikliku sätte saab säilitada – isegi kui seda saab käsitada soodsamana – või välistab sellise võimaluse direktiiviga 2005/29 saavutatav täielik ühtlustamine. Käsitlen seda viimast käesoleva kohtuasja aspekti järgmisena.

2. Kõnealune riiklik õigusnorm ja direktiiv 2005/29

87. Nagu juba mainitud, palub eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtul selgitada, kas PAngV § 1 lõikes 4 sisalduv säte on direktiivi 2005/29 kohase täieliku ühtlustamise tõttu välistatud. Kuigi küsimuse sõnastus ei paljasta eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtluse täpsemat põhjust, saan eelotsusetaotluses olevatest väidetest aru nii, et eelotsusetaotluse esitanud kohus peab võimalikuks, et kõnealuse riikliku õigusakti kohaldamise tõttu jääks avaldamata teave, mida direktiivi 2005/29 kohaselt peetakse oluliseks, ja see rikuks direktiivis reklaami jaoks kehtestatud nõudeid.

88. Samuti tuleb märkida, et eelotsusetaotluses käsitletakse direktiivi 2005/29 asjaomaseid osi, mis tõepoolest on kaasa toonud täieliku ühtlustamise,[38] ja nimetatud direktiivi suhet direktiiviga 98/6. Sellega seoses täheldab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et direktiivi 2005/29 kohaselt ei ole mööndusi lubavad riiklikud meetmed lubatud ja seda ka siis, kui need on direktiivi 98/6 artikli 10 alusel soodsamad, välja arvatud juhul, kui need jäävad direktiivi 2005/29 mõne sõnaselge erandi kohaldamisalasse, kuid eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates ei kohaldu käesoleval juhul ükski selline erand.

89. Möönan küll eelotsusetaotluse esitanud kohtu analüüsi põhjalikkust, kuid ei pea vajalikuks seda kõike käsitleda, sest selle kasulikkust eeldatakse minu arusaamist mööda eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtluse tõttu, et PAngV § 1 lõige 4 ei ole kooskõlas direktiivi 2005/29 nõudega esitada tarbijale pakutavate toodete hinna kohta olulist teavet.[39]

90. Ent selgitan allpool, et minu arvates ei ole see eeldus õige.

91. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtluste aluseks on küsimus, kas riiklikus õiguses kehtestatud keeld näidata koondhinda, on kooskõlas liidu õigusega, eelkõige direktiivi 2005/29 artikli 7 lõikega 5. Selle sätte kohaselt on oluline selline teave, mida tuleb esitada reklaamides ja mis on sätestatud liidu õigusaktides, mille ebatäielik loetelu on direktiivi 2005/29 II lisas.[40] Loetelus on *inter alia* direktiivi 98/6 artikli 3 lõige 4, mille kohaselt tuleb põhimõtteliselt kõigis müügihinda mainivates reklaamides esitada ka ühikuhind. Eelotsusetaotluse esitanud kohus täheldab, et tarbijatele pakutavate toodete müügihinna esitamise kohustust (sätestatud direktiivi 98/6 artikli 3 lõikes 1) tuleks käsitada samuti olulisena, kuigi nimetatud direktiivi artikli 3 lõike 4 kohaselt ei ole see rangelt nõutud.

[37] Tuletan meelde direktiivi 98/6 artiklis 10 sätestatut: „ilma et see piiraks liikmesriikide asutamislepingujärgsete kohustuste täitmist“.

[38] Vt nt 10. juuli 2014. aasta kohtuotsus komisjon *vs*. Belgia (C-421/12, ECLI:EU:C:2014:2064, punkt 55 ja seal viidatud kohtupraktika).

[39] Juhin tähelepanu sellele, et direktiiviga 2005/29 seotud hindamist tehakse tavaliselt konkreetse äritava puhul, mille kaupleja on võtnud kasutusele vabatahtlikult, või riiklike õigusaktide puhul, millega keelatakse kõigil asjaoludel konkreetne käitumine, mis jääb direktiivi 2005/29 kohaste ühtlustatud reeglitega lubatu piiridest välja. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu teise küsimuse kohaselt peaks aga Euroopa Kohus hindama, kas nimetatud direktiiviga on kooskõlas riiklik nõue, mis eelotsusetaotluse esitanud kohtu arvates võib viia ebaausa kaubandustavani. Pean sellist hindamist põhjendatuks, sest kui liikmesriikidel lubataks nõuda kauplejatelt käitumist, mida saab käsitada direktiivi 2005/29 mõistes ebaausa kaubandustavana, kaoks direktiivi praktiline mõju.

[40] Direktiivi 2005/29 artikli 7 lõikes 5 on kirjas, et „[o]luliseks loetakse kommertsteadaannetega, sealhulgas reklaami või turustamisega seotud teabele esitatavad ühenduse õigusaktidega kehtestatud nõuded, mille mittetäielik nimekiri on II lisas“.

92. Mõistan eelotsusetaotluse esitanud kohtu muret, mille kohaselt võiks neid kaalutlusi arvestades eeldada, et müügihind peaks tähendama koondhinda, mis sisaldab ka tagatisraha, ning seega kui PAngV § 1 lõike 4 kohaselt keelatakse tarbijatele esitada konkreetset teavet *kui sellist*, võib see säte olla vastuolus direktiivi 2005/29 artiklist 7 tuleneva nõudega esitada tarbijatele (hinna kohta) olulist teavet.

93. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kõhklustele vastamiseks märgin kõigepealt, et direktiivi 2005/29 artikli 7 lõike 1 kohaselt on oluline teave üldiselt selline, „mida keskmine tarbija antud olukorras vajab teadliku tehinguotsuse tegemiseks ja [mille avaldamata jätmine] seega paneb või tõenäoliselt paneb keskmise tarbija tegema tehinguotsust, mida ta muul juhul ei teeks“.

94. Teiseks märgin, et makse sisaldav hind on direktiivi 2005/29[41] artikli 7 lõike 4 punktis c mainitud ühena kuuest teabeliigist, mida peetakse ostukutse esitamisel oluliseks.[42]

95. Kolmandaks on tõsi, et Euroopa Kohus leidis kohtuotsuses Deroo-Blanquart, et „oluliseks hinnateabeks loetakse müügiks pakutava toote hinda, see tähendab toote hinda tervikuna, mitte iga toote osa hinda“, ning direktiivi 2005/29 artikli 7 lõike 4 punktiga c „kohustatakse kauplejat näitama tarbijale vastava toote koguhinda“.[43] Nimetatud kohtuasjas käsitletud juhul näitas kaupleja koos tarkvaraga pakutava arvuti koguhinda, mitte hinnakomponente eraldi. Euroopa Kohus leidis, et arvuti ja tarkvara hindade eraldi näitamata jätmine ei ole direktiivi 2005/29 mõistes eksitav kaubandustava.

96. Saan *dictum*'ist kohtuasjas Deroo-Blanquart koondhinna kui olulise teabe kohta aru nii, et see viitab olukordadele, kus tarbijale antakse ainult hinna erinevad komponendid, mistõttu on tal keeruline saada aru toote tegelikust hinnast. Leian, et sellisel kujul ei saa seda käesolevatele asjaoludele täiel määral üle kanda, sest siinse ettepaneku eelmises osas selgitatud põhjuste tõttu ei saa tagastatavat tagatisraha võrrelda arvutisse paigaldatud tarkvara ega ühegi muu koondpakkumise osa hinnaga.

97. Pealegi olen arvamusel, et praegusel juhul ei ole oluline küsida, kas koondhinna esitamise keeld viib olulise teabe esitamata jätmiseni, vaid kas see tegevusetus on PAngV § 1 lõike 4 kui terviku tagajärg. Tuletan meelde, et peale keelu on selles sättes kohustus näidata toote hinda *ja* tagatisraha suurust.

98. Samuti tuletan meelde, et nagu Euroopa Kohus rõhutas kohtuotsuses Deroo-Blanquart[44], on oluline teave direktiivi 2005/29 põhjenduse 14 kohaselt teave, mida tarbijal on vaja teadliku tehinguotsuse tegemiseks.

99. Neil asjaoludel olen seisukohal, et kahest (selgest) seotud osast koosneva hinna („0,89 eurot + 0,25 eurot tagatisraha“) näitamine annab tarbijale teavet mitte ainult ostu hetkel nõutava koondhinna kohta (mõõdukalt teavet omav, mõõdukalt tähelepanelik ja ettevaatlik keskmine

[41] Artikli 7 lõike 4 punkti c kohaselt on oluline „hind koos maksudega või juhul, kui toote olemusest tulenevalt ei ole hinda põhjendatult võimalik eelnevalt arvutada, hinna arvutamise viis ning vajadusel täiendavad veo-, kohaletoimetamise või postikulud või, kui neid kulusid ei ole põhjendatult võimalik eelnevalt arvutada, teave selle kohta, et võidakse nõuda selliste täiendavate kulude tasumist“.

[42] Direktiivi 2005/29 artikli 2 punkti i kohaselt on ostukutse „kommertsteadaanne, milles on nimetatud toote omadused ja hind kommertsteadaande edastamisvahendile kohasel viisil ja mis seega võimaldab tarbijal ostu sooritada“. Vt 12. mai 2011. aasta kohtuotsus Ving Sverige (C-122/10, EU:C:2011:299, punkt 28).

[43] 7. septembri 2016. aasta kohtuotsus Deroo-Blanquart (C-310/15, EU:C:2016:633, punkt 46) (edaspidi „kohtuotsus Deroo-Blanquart“).

[44] Kohtuotsus Deroo-Blanquart, põhjendus 48.

tarbija saab selle lihtsalt kindlaks teha),[45] vaid ka selle kohta, et tootele kohaldatakse tagatisrahasüsteemi, millel on eespool kirjeldatud majanduslikud ja keskkondlikud järelmid (mis on samavõrd oluline info).

100. Lõpetuseks tuletan meelde, et tava saab direktiivi 2005/29 artikli 5 lõike 2 tähenduses olla ebaaus siis, kui see muu hulgas viib tarbijate majandusliku käitumise olulise moonutamiseni, mida tuleb direktiivi 2005/29 artikli 2 punkti e kohaselt mõista tarbijate teadlike valikute tegemise võime märgatava kahjustamisena, mis paneb tarbija seetõttu tegema tehinguotsust, mida ta muul juhul ei oleks teinud.

101. Ent eelotsusetaotlusest nähtub, et PAngV § 1 lõige 4 võeti vastu just selleks, et *parandada* tarbijate võimet teha hindade parema võrreldavuse tõttu teadlikke otsuseid. Samuti nähtub käesoleva ettepaneku eelmises osas tehtud hindamisest, et tagatisraha eraldi mainimine ilma koondhinda välja toomata aitab saavutada direktiivi 98/6 tarbijate teavitamise ja hindade võrreldavuse eesmärke. Neil põhjustel ei näe ma, et kõnealune riiklik säte võiks *per se* sundida kauplejaid käituma nii, et see kahjustaks tarbijate võimet direktiivi 2005/29 artikli 2 punkti e mõistes.

102. Eeltoodut arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata teisele eelotsuse küsimusele nii, et direktiiv 2005/29 ei keela sellist riiklikku sätet nagu PAngV § 1 lõige 4, mille kohaselt tuleb juhul, kui lisaks toote hinnale nõutakse tagastatava tagatisraha maksmist, peale toote hinna esitada ka tagatisraha suurus ja koondhinda ei esitata.

V. Ettepanek

103. Eeltoodust lähtudes teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Bundesgerichtshofi (Saksamaa Liitvabariigi kõrgeim üldkohus) esitatud eelotsuse küsimustele järgmiselt:

Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. veebruari 1998. aasta direktiivi 98/6/EÜ tarbijakaitse kohta tarbijatele pakutavate toodete hindade avaldamisel artikli 2 punkti a

tuleb tõlgendada nii, et

seal sätestatud müügihind ei sisalda tagastatavat tagatisraha pandipakendi eest, milles tooteid tarbijatele pakutakse.

[45] See on direktiivi 2005/29 põhjenduse 18 kohaselt võrdluse alus.